

Szakmai beszámoló Haázer Nándor tüzér szakaszvezető I. világháborús naplójának megjelentetéséről

Pályázati azonosító: 203137/04227

A megvalósítás szakmai vonatkozásai, tapasztalatai, a megvalósítás eredményességének elemzése

A 2012-ben NKA pályázati támogatással múzeumi gyűjteménybe került hadinaplót 2022-ben adta ki a Dornyay Béla Múzeum Haázer Nándor tüzér szakaszvezető I. világháborús naplója címmel. Haázer Nándor naplója azok közé a háborús emlékek közé sorolható, amelyek az ún. egyszerű származású katonák feljegyzéseit tartalmazza. Egy tartalékos tüzér szakaszvezető, civilben bányamunkás fogott tollat, hogy háborús élményeit maga és családja, az utókor számára megörökítse.

A kiadvány egy történeti tanulmánnyal bevezetett kritikai forrásközlés, amelyet Haázernek a hadinaplóval együtt a múzeumba került „A világháború emléke 1914 – 1918” c. fotóalbumának képeivel illusztráltunk. Célunk az volt, hogy a hadinaplót a szélesebb közönséggel is megismertessük.

A kötet 3 részből áll. Rövid Előszó után Balogh Zoltán bevezető tanulmánya először egy rövid alfejezetben a szepesi bányavidékről a salgótarjáni bányavidékre került Haázer családot mutatja be. A család történetének feltárásához az írott levéltári források és a képi dokumentumok mellett a szerző felhasználta az oral history eszköztárát is. Haázer Nándor életéről, további sorsáról értékes információkat szerzett nevelt lányától, Matusék Jánosné Gasparin Ilonától.

Ezt követően a szerző a napló front eseményeit vetette össze a csapattestek, esetünkben a cs. és kir. 27. gyaloghadosztály kötelékében harcolt cs. és kir. 16. losonci tábori ágyúezred történetéről írott kötetekkel. És természetesen a 16-os losonci tüzérekkel szintén a hadosztály kötelékében harcolt cs. és kir. 34. és 85. gyalogezred történetéről írott kötetekkel, valamint a szintén itt harcolt cs. és kir. 25. losonci gyalogezred harcait feldolgozó írásokkal.

A bevezető tanulmány után a szerző a napló szövegét lábjegyzetekkel értelmezve teszi olvashatóvá, feloldva a régies és német nyelvű katonai kifejezéseket, rövidítéseket illetve azok magyar népetimológiai átíratát. Bár a naplót magyar nyelven írta, Haázer írásán és a nyelvhasználatán még érződik a családból hozott szepesi szász nyelvjárás hatása is, de már erőteljesen jelen van a palóc nyelvi környezeti hatás, hiszen Haázerék Etés Amália-aknán éltek. A napló egyben rávilágít arra a tényre, hogy a bányavidékre bevándoroltak aránylag gyors asszimilációjuk ellenére, a magyar nyelvet sokkal lassabban sajátították el. Ugyanakkor a vonhaus hozott német nyelvtudása nagyban hozzásegítette Haázert, hogy a háborúban a cs. és kir. losonci 16. tábori ágyúezred 1. ütegében szakaszvezető tüzemesternek emeljék ki. Német nyelvtudását bizonyítja, hogy 1914. december 15-én német katonákkal beszélgetett, akik még élelmet is adtak neki.

Külön problémát jelentett a front helyneveinek azonosítása, amelyeket Haázer többnyire hallás után jegyzett le. Ez elsősorban Haázerék ezredének 1915. februári kárpáti arcvonalra átcsoportosítása során lejegyzett vasútállomások esetében jelentkezett. Örömkre szolgál, hogy az útvonal pontos azonosításához nagymértékben hozzájárul a Dornyay Béla Múzeum 2022. évi Évkönyvében egy fiatal kutató, Kovács Balázs tollából megjelenő írás.

A kötetet Haázer Nándor első világháborús fotóalbumának képei zárják. A fotóalbum érdekessége, hogy Haázer ezt az 1914 – 1918 közötti frontszolgálatát alatt az orosz fronton készített képekből állította össze. Ezzel szemben naplóját csak 1914 augusztus eleji bevonulásától 1915 november eleji szabadságra távozásáig vezette.

Az album fényképeinek jelentékeny részét teszik ki harctérről és a tüzérségi fegyverekről készített felvételek, valamint a tábori életről készült fotók. Így Haázer ütegének arc- és csoportképei, valamint az ezredparancsnokról Hugo Kerchnawe ezredes csoportjáról készült felvételek. Az uralkodói felvételek közül II. Vilmos német császár, valamint a trónörökös, Károly főherceg 1915. évi frontlátogatásait megörökítő fényképek azért is értékesek, mert a látogatásokat Haázer frontnaplója is említi. A fotóalbumban megtalálható IV. Károly király 1917. júliusi látogatásának felvétele is.

A napló közlésénél a szerző Sipos Péternek a FONS 2000/1. számában megjelent XX. századi forráskiadási ajánlását vette alapul. Tehát a naplót teljes terjedelemben a mai magyar helyesírás szerint adta közre. Tehát pótolta a központozás hiányát, javította a helyesírási hibákat és a betűcseréket. Az időhiány miatti rövidítéseket szintén zárójelbe téve kiegészítette. Az átírásnál az értelemzavaró szavakon és kifejezéseken kívül helyenként megtartotta a naplóíró írásmódját, tájjellegű kifejezéseit. A német nyelvű katonai kifejezéseknél követte a naplóíró írásmódját, azoknak a népi etimológiából származtatott eredeti formáját lábjegyzetben magyarázta. A naplóban a keleti front helyneveinek lehetséges azonosításához, amelyet legtöbbször írója hallás után jegyzett le, szintén lábjegyzetet fűzött.

Haázer Nándor tüzér szakaszvezető I. világháborús naplója 500 példányban jelent meg, 54, 55 %-os támogatási intenzitás mellett, 80 oldalon.

A kötetről nyomtatásban eddig egy ismertető jelent meg, illetve amint már fentebb jeleztük előkészületben van egy ismertető-kiegészítés. A naplót a Honismeret 2022/2. számában Máté György Az I. világháború egy szepesi származású katona szemével címmel ajánlotta az olvasóközönség figyelmébe. Kovács Balázs írása a Dornyay Béla Múzeum 2022. évi Évkönyvében fog megjelenni Haázer Nándor tüzér szakaszvezető I világháborús naplójáról – Kiegészítések az 1915. évi februári vonatút állomásneveihez címmel.

Összességében elmondhatjuk, hogy kitűzött célunkat kiadványunkkal mind terjedelmében, mind tartalmában megvalósítottuk. Bízunk benne, hogy a kötetet egyaránt haszonnal forgatják a kutatók és az érdeklődő közönség is.

Köszönjük az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma könyvünk megjelenéséhez nyújtott támogatását.

Salgótarján, 2022. június 1.

Dr. Fodor Miklós Zoltán

pályázati felelős

